МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
за освітньою програмою Облік, аудит і податковий консалтинг

на тему: «Облік, аналіз та контроль імпортних операцій на прикладі ТОВ «СТЕЛЬОВІ СИСТЕМИ»

Виконавець:
здобувачка ФМОІТ група 41
Терехова Анна Іллівна

Науковий керівник:
к.е.н., доцент
Чернишова Людмила Вікторівна

ОДЕСА – 2025

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах глобалізації та активної участі України в міжнародній торгівлі імпортні операції відіграють ключову роль у забезпеченні внутрішнього ринку необхідними ресурсами, комплектуючими та технологіями. Особливої значущості питання обліку, аналізу та контролю імпорту набувають під час війни, коли логістичні ланцюги ускладнені, а ресурси обмежені. Імпорт дозволяє підприємствам зберігати виробничу діяльність, задовольняти попит споживачів та забезпечувати подальший розвиток економіки. Водночас висока динаміка змін у податковому та митному законодавстві, коливання валютного курсу та ризики зовнішньоекономічних контрактів зумовлюють необхідність удосконалення підходів до ведення обліку й організації внутрішнього контролю імпортних операцій.

Важливо не лише правильно відображати імпортні операції в бухгалтерському обліку, а й мати ефективну систему їх аналізу та контролю. Це дозволяє виявляти проблемні зони, зменшувати витрати, уникати штрафів та забезпечувати фінансову стабільність підприємства. Особливо це стосується малих підприємств, таких як ТОВ «Стельові системи», для яких ефективний контроль імпорту – це не лише вимога законодавства, а й питання виживання на конкурентному ринку.

Проблематика обліку та контролю імпортних операцій висвітлена у працях таких науковців, як Штакал М.А., Пугачов В.І., Новицький В.Є., Крутік Ю.В., Столяр Ю.А., Хомутенко В.П., Луценко І.С., Дубовик О. Ю., Кваша С. М., Павленко О. М., Вакуленко В. Л. та інших. У науковій літературі приділяється увага методиці обліку імпорту, особливостям оподаткування, формуванню первісної вартості імпортованих товарів. Проте багато аспектів, зокрема автоматизація контролю, використання аутсорсингу та практичні механізми контролю в умовах малого підприємства, залишаються недостатньо дослідженими або подані фрагментарно.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є вивчення системи обліку, аналізу та контролю імпортних операцій на прикладі ТОВ «Стельові системи» з урахуванням особливостей малого підприємства та сучасних нормативних вимог.

Для досягнення поставленої мети у роботі сформульовані такі завдання:

- охарактеризувати економічну сутність імпортних операцій та їх класифікацію;
- дослідити нормативно-правове регулювання обліку імпорту в Україні;
- проаналізувати облік імпортних операцій на ТОВ «Стельові системи»;
- з’ясувати систему контролю імпорту на підприємстві, її переваги та обмеження;
- оцінити рівень автоматизації обліку та контролю;
- запропонувати напрями покращення системи контролю;

Об’єкт і предмет дослідження. Об’єктом дослідження є процес ведення та обліку імпортних операцій у системі управління господарською діяльністю підприємства. Предметом дослідження є методика та організація

бухгалтерського обліку, аналізу та внутрішнього контролю імпортних операцій на прикладі ТОВ «Стельові системи».

Методи дослідження. У процесі дослідження використано методи системного підходу, економічного аналізу, порівняльної характеристики, групування, індукції та дедукції, абстрагування, графічного методу та моделювання. Метод порівняння використано для аналізу змін нормативного регулювання, метод узагальнення — для формулювання висновків і пропозицій. Для ілюстрації облікових процесів застосовано схематичне моделювання організаційної структури контролю на підприємстві.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, методичні матеріали, наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів, статистичні звіти, дані Державної митної служби, внутрішні документи та фінансова звітність ТОВ «Стельові системи», а також первинні документи, які використовуються підприємством для відображення імпорту.

Практична значущість результатів дослідження полягає в можливості застосування запропонованих рекомендацій на ТОВ «СТЕЛЬОВІ СИСТЕМИ» для оптимізації обліку імпортних операцій, підвищення ефективності аналітичних процедур, посилення контролю за витратами в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Апробація результатів дослідження. Ключові положення та результати дослідження були представлені автором на профільних наукових конференціях і обговорені в їх рамках, а також знайшли відображення у публікаціях у таких фахових наукових виданнях:

1. Терехова А.І. Дослідження конкурентоспроможності ТОВ «СТЕЛЬОВІ СИСТЕМИ» в умовах воєнного стану. *XIII Міжнародна науково-практична конференція XI Міжнародна студентська науково-практична інтернет-конференція імені Л. М. Крамаровського на тему: «Напрями розвитку обліку, контролю та економічного аналізу в умовах глобалізації»*. Одеса. 2025. С. 122-125.

2. Терехова А.І. Динаміка і структура зовнішньої торгівлі в Україні під час воєнного стану. *І Міжнародна студентсько-аспірантська науково-практична конференція «Сучасні тренди в науці: міждисциплінарний підхід»*. Львів. 2024. С. 65-68.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел (41 найменування), 7 додатків. Загальний обсяг роботи становить 80 сторінок, містить 14 таблиць та 8 рисунків. Основний текст викладено на 59 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі ***«Теоретичні основи обліку імпортних операцій»*** розкрито стратегічну роль імпорту в умовах воєнного стану як чинника економічної стабільності, джерела критично важливих ресурсів і засобу зміцнення фінансової безпеки. Досліджено нормативно-правові засади імпортної діяльності, зокрема положення Митного та Податкового кодексів, а також міжнародні угоди. Окреслено особливості бухгалтерського обліку імпорту відповідно до НП(С)БО: порядок документального оформлення, формування первісної вартості, облік курсових різниць і податкових наслідків. Акцентовано на важливості узгодження первинних документів із даними обліку для забезпечення достовірного відображення імпортних операцій у фінансовій звітності.

У другому розділі ***«Особливості бухгалтерського обліку на підприємстві ТОВ «Стельові системи»*** охарактеризовано діяльність підприємства, що спеціалізується на імпорті та реалізації стельових систем. Визначено ключові напрями зовнішньоекономічної діяльності, структуру документаційного супроводу імпорту, а також особливості митного оформлення із застосуванням системи «Єдине вікно». Розкрито порядок бухгалтерського обліку імпортних товарів, основних засобів і послуг, із зазначенням відповідних рахунків та документів. Окрему увагу приділено автоматизації обліку за допомогою програм BAS: Бухгалтерія та M.E.Doc. Наведено рекомендації щодо розширення облікової політики в частині ЗЕД та поглиблення аналітичного обліку імпортних операцій.

У третьому розділі «***Аналіз та контроль операцій з імпорту на підприємстві ТОВ «Стельові системи»*** досліджено результати фінансово-господарської діяльності підприємства за 2022–2024 роки. Виявлено позитивні тенденції: зростання прибутку, покращення рентабельності, ефективніше використання ресурсів та підвищення оплати праці. Водночас зафіксовано проблеми – скорочення реалізації, зменшення чистого прибутку, зростання витрат і кадрові втрати. Проведено аналіз витрат на імпорт, зафіксовано їх оптимізацію у 2024 році, проте рентабельність імпортних операцій залишилась нижчою, ніж у 2022 році. Окреслено напрями покращення: удосконалення контрактних умов, розширення каналів постачання, оптимізація логістики. Здійснено оцінку системи контролю імпортних операцій, яка поєднує внутрішнє управління, аутсорсинг і автоматизацію, що дозволяє забезпечувати достовірність і відповідність облікових процедур вимогам законодавства.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження обліку та контролю імпортних операцій на ТОВ «Стельові системи» було встановлено, що підприємство значною мірою залежить від імпортованих товарів і послуг, тому ефективне управління імпортними процесами безпосередньо впливає на його фінансову стабільність і рентабельність.

ТОВ «Стельові системи» є малим українським підприємством, що спеціалізується на оптовій торгівлі будівельними матеріалами. Підприємство функціонує за загальною системою оподаткування, є платником ПДВ, частково делегує бухгалтерські функції на аутсорсинг та використовує сучасні програмні продукти для обліку ("BAS: Бухгалтерія", M.E.Doc, Сервіс «Вчасно» та інші).

Теоретичне обґрунтування показало, що визначальним моментом для визнання імпортованих товарів активами є перехід суттєвих ризиків і вигод відповідно до умов міжнародних контрактів та термінів Інкотермс. Формування первісної вартості запасів та основних засобів регламентується положеннями НП(С)БО 9 та НП(С)БО 7 і включає цілий спектр витрат: від закупівельної ціни до митних платежів, транспортування й страхування.

Що стосується обліку імпортних операцій, то на підприємстві він залежить від умов розрахунків: у разі попередньої оплати сума авансу відображається на рахунку 371, а після надходження товару та оформлення митної декларації відбувається його оприбуткування на рахунку 281 з одночасним списанням авансу. У разі постачання з відстрочкою платежу виникає кредиторська заборгованість перед нерезидентом, яка обліковується на рахунку 632 в іноземній валюті й підлягає перерахунку до моменту її погашення. У результаті таких перерахунків виникають курсові різниці, які визнаються операційними доходами або витратами. Податковий кредит з ПДВ при імпорті формується на дату оформлення митної декларації, яка є підставою для податкового обліку відповідно до ст. 198 ПКУ. Базою оподаткування виступає митна вартість, збільшена на суму ввізного мита та інших обов’язкових платежів.

Оцінка фінансових результатів за 2022–2024 роки показала покращення операційної ефективності підприємства на фоні зниження обсягів реалізації. Прибуток від реалізації зріс на 20,6%, рентабельність реалізованої продукції підвищилась з 9,3% до 14,1%. Водночас відбулося скорочення чисельності персоналу, що супроводжувалося зростанням середньої заробітної плати.

Попри позитивну динаміку операційного прибутку, чистий фінансовий результат у 2024 році суттєво знизився. Це пояснюється зростанням інших операційних витрат, які не були пов'язані безпосередньо з реалізацією продукції. Водночас, спостерігається покращення показників забезпечення запасів оборотними коштами та зниження фінансової нестабільності. Відзначено, що підприємству вдалося погасити короткострокові кредити та наростити власний капітал.

Щодо імпортної діяльності, у 2024 році спостерігалося загальне зменшення витрат порівняно з піковим 2023 роком, зокрема за рахунок оптимізації логістичних витрат і контрактних умов. Незважаючи на зниження абсолютних

показників витрат, структура витрат залишилася стабільною з переважною питомою вагою вартості закупівель. Зниження витрат на супровідні послуги (експедирування, митне оформлення тощо) свідчить про покращення управління імпортними процесами.

Економічна ефективність імпортних операцій у 2024 році залишилася на рівні попереднього року, але суттєво нижчою, ніж у 2022 році. Це свідчить про необхідність подальшої роботи над підвищенням рентабельності імпорту та пошуком нових ефективних каналів постачання.

Контроль імпортних операцій організовано ефективно: функції чітко розподілено між директором, комерційним директором, внутрішнім бухгалтером, брокером, складським персоналом і зовнішньою бухгалтерською компанією. Водночас ідентифіковано низку слабких місць – перевантаження персоналу, відсутність внутрішнього аудиту, залежність від аутсорсингових послуг. Разом із тим, підприємство демонструє гнучкість, здатність до адаптації та ефективну координацію дій між підрозділами.

З метою підвищення ефективності обліку та контролю імпортних операцій доцільно реалізувати комплекс заходів. Насамперед варто оптимізувати навантаження на внутрішнього бухгалтера через перерозподіл обов'язків або введення додаткової штатної одиниці, що дозволить підвищити точність і своєчасність обліку. Запровадження внутрішніх інструкцій і регламентів щодо імпортних процедур сприятиме стандартизації дій персоналу та зниженню ризиків помилок при документальному оформленні. Комунікацію з аутсорсинговими бухгалтерами доцільно здійснювати на основі регулярного обміну звітністю, погоджених термінів обробки документів та консультацій з податкових питань. Контрольні функції на рівні керівництва допоможуть своєчасно виявляти неточності в оформленні операцій, а також підвищити відповідальність за прийняття рішень. Аналітичні інструменти доцільно використовувати для оцінки структури витрат, фінансових результатів окремих імпортних партій та прийняття управлінських рішень щодо змін у постачанні чи умовах контрактів. Отримані результати свідчать про необхідність поглиблення внутрішнього контролю, автоматизації обліку, підвищення точності формування вартості товарів та подальшої оптимізації витрат.

Окрему увагу необхідно приділити удосконаленню чинної облікової політики підприємства. Вона потребує розширення та деталізації у частині валютних розрахунків, формування первісної вартості активів, податкового обліку та обліку логістичних витрат. Доцільно включити до неї чітко прописані положення щодо механізму обліку курсових різниць, правила включення митних, транспортних, страхових витрат та витрат на брокерські послуги до первісної вартості активів, а також визначення умов відображення податкового кредиту з ПДВ та визнання непрямих витрат звітного періоду. Крім того, рекомендовано розвивати аналітичний облік імпортних операцій із урахуванням митних декларацій, країни походження товару, умов поставки та виду витрат. Такий підхід дозволить отримувати більш точну інформацію для управлінського аналізу та прийняття стратегічних рішень щодо оптимізації закупівельної діяльності, формування звітності та контролю витрат.

АНОТАЦІЯ

Терехова А.І. «Облік, аналіз та контроль імпортних операцій на прикладі ТОВ «СТЕЛЬОВІ СИСТЕМИ»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг».

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2025.

У роботі розглянуто теоретичні та практичні аспекти обліку, аналізу й контролю імпортних операцій на прикладі ТОВ «Стельові системи». Визначено економічну сутність імпорту, досліджено нормативно-правове регулювання, особливості формування первісної вартості товарів, вплив курсових різниць та податкових аспектів. Проаналізовано фінансові результати підприємства за 2022–2024 роки, виявлено проблемні зони в обліковій політиці та системі контролю, зокрема перевантаження персоналу та залежність від аутсорсингу. Запропоновано комплекс практичних заходів для підвищення ефективності імпортної діяльності, удосконалення аналітичного обліку та зміцнення фінансової стабільності підприємства.

Ключові слова: імпортні операції, зовнішньоекономічна діяльність, митне оформлення, документообіг, облік, курсові різниці, податковий кредит, аналіз, внутрішній контроль.

ANNOTATION

Terekhova A.I. «Accounting, Analysis, and Control of Import Operations: A Case Study of Ceiling Systems LTD»

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 071 «Accounting and Taxation» for the educational program «Accounting, Auditing and Tax Consulting».

Odesa National Economic University – Odesa, 2025.

The work deals with the theoretical and practical aspects of accounting, analysis, and control of import operations using the example of Ceiling Systems LTD. The economic essence of imports is defined, and the regulatory framework, specifics of initial cost formation for goods, exchange rate differences, and tax implications are explored. The financial performance of the company for the years 2022–2024 is analyzed, and problematic areas in accounting policy and control systems are identified, including personnel overload and dependence on outsourcing. A set of practical measures is proposed to improve the efficiency of import activities, enhance analytical accounting, and strengthen the financial stability of the enterprise.

Keywords: import operations, foreign economic activity, customs clearance, document flow, accounting, exchange rate differences, tax credit, analysis, internal control.